

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

3. De diligendis inimicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

cipem, & ideo diligimus eum, & propter se, nimirum quia est bonus non solum bonitate naturæ, ut est homo, sed bonitate diuina, ut est capax gloriæ, & vitæ sempiternæ.

Decimo quaeritur, *Quenam sint illa, quæ ex charitate diligimus?* Respondeo, ex sancto Thoma questione vigesima quinta, articulo secundo, in hunc modum: Per amicitiam amatur aliquid dupliciter: vno modo, sicut amicus, cui bona volumus: altero modo, sicut bonum, quod amico volumus. Primo modo amatur Deus, Angelus, & homo. Secundo modo amatur per charitatem ipsa charitas: quia est bonum, quod volumus, & optamus omnibus. Sic etiam amantur creaturæ rationis expertes: nam per charitatem, volumus ut sint, & conseruentur ad honorem Dei, & utilitatem hominum: sic enim etiam Deus ex charitate diligit eas. *Sanctus Thomas secunda secunda, questione 25. art. 3.*

Item, ex charitate quisque diligit seipsum, non quod sit amicitia eiusdem ad seipsum, nam amicitia est ad alterum: sed quod quisque sit particeps Dei: & ita quisque seipsum amat propter Deum. *Sanctus Thomas eodem libro, & questione, art. 4.*

Quisque item ex charitate diligit corpus suum: tum quia eo uti possumus ad honorem Dei, & boni nostri; tum etiam quia est aliquo modo particeps beatitudinis sempiternæ, *Sanctus Thomas ibidem, artic. 5. ex Augustino epistola quinquagesima sexta, & libro de doctrina Christiana, cap. 23. & 26.*

Peccatores quoque diligendi sunt ex charitate, non quatenus peccatores sunt, sed quatenus homines capaces, & particeps gloriæ æternæ. Et ita amantur propter Deum, *Sanctus Thomas eodem loco, art. 6.*

Angeli etiam ex charitate diliguntur propter Deum, quia sunt particeps bonorum diuinorum, *S. Thomas quo dixi in loco, art. 10.*

Dæmones ex charitate non diliguntur, quia secundum legem diuinam non sunt beatitudinis capaces: at ex charitate volumus eorum naturam esse ad gloriam Dei. *S. Thomas in eodem libro, & quest. art. 11.*

C A P. III.

De diligendis inimicis.

Primo quaeritur, An præcepto charitatis inimicos diligere cogamur? Respondet sanctus Thomas in secunda secunda, questione 25. artic. 8. iure, & præcepto diuino, & naturali compelli nos ad inimicos amandos, quoniam *Matth. 5. dicitur est à Domino: Diligite inimicos vestros: nam in inimico tria possunt considerari: Primum, quod inimici nostri sunt, quatenus nobis male volunt, & nocent: & hoc nequaquam est in illis diligendum, nam sic peccatum diligeretur: Alterum est, quod homines sunt, & nostræ naturæ confortes: & hoc iure ipso naturali in illis amare compellimur. Tertium est, quod homines sunt, & gratiæ diuinæ, & vitæ æternæ particeps: ac ita præceptum diuinum habemus à Domino, ut inimicos diligamus.*

Quod si obiciatur, vnamquamque rem suam odisse contrarium; sicut ouis odit lupum, aqua ignem, & lux tenebras? Respondeo, cum *S. Thoma loco superius allegato in responsione ad secundum, inimicos non esse diligendos secundum id, quod nobis contrarium, & aduersum habent, sed secundum id, quod homines sunt, & diuinæ gratiæ, ac supernaturalium bonorum capaces.*

Si iterum opponas, Philosophorum esse dogma, ut amici diligantur, & odio habeantur inimici, nam à contrario valet argumentum: Amici sunt diligendi, ergo inimici sunt odio prosequendi, & 2. *Regum cap. 19. quasi exprobrando dixit Ioab dux militiæ ad Dauid: Diligis odientes te, & odio habes diligentes te, &c.* Respondeo, cum eodem *S. Thoma ad tertium argumentum solum probati, non esse di-*

ligendum in inimicis, quod sint nobis contrarii, & aduersi, sed quod homines sunt, & eorumdem bonorum, quorum nos sumus confortes. Et hoc est, quod Philosophi tradiderunt: & quod argumentum à contrario sumptum concludit. Nam si amicus, quia amicus, est diligendus, odio prosequendus est inimicus, in eo quod est inimicus, quod est dicere, odio habendum est in inimico, quod is nobis aduersetur, & noccat.

Secundo quaeritur, An inimicis tuta conscientia possimus velle, vel optare malum, & lætari de malo ipsorum, aut de eorum bono contristari? Certum est, absque peccato posse nos velle, vel optare malum inimico, non quatenus malum, sed ut bonum est; videlicet, ut respiscat à malo, ut emendetur, denique uti neminem lædat. Nam hac ratione corripimus, flagellamus, & castigamus, quos in nostra potestate habemus, ut ad meliorem vitæ frugem conuertantur. Vnde *S. Gregorius lib. 22. Moralium cap. 11. ait: Euenire plerumque solet, ut non amissa charitate, & inimici nos ruina lætificet; & rursum eius gloria sine invidia culpa contristet: cum & ruente eo, quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo plerumque iniuste opprimi formidamus.* Et sanctus Thomas secunda secunda, questione trigesima sexta, articulo secundo: *Cum aliquis, inquit, dolet de bono alicuius, in quantum ex eo timetur nocentum, vel sibi ipsi, vel etiam aliis bonis, talis tristitia non est invidia, & potest esse sine peccato.* Quem locum explicans Caietanus: *Qui timet, inquit, alium ne opprimatur ab eo, vel ne ius violetur, aut diuinus cultus concutatur ob potentiam illius; & propterea contristatur de eius potentia, non peccat: cuius signum est, quod si possit, illum tali potentia priuarer, & id faceret absque peccato.* Sic ille. Tota ratio huius est, quia non odio habemus, quod est bonum in inimico, sed quod est in illo malum, videlicet, quod iura violat, quod bonos vexat, quod diuinum cultum spernit. Quare cum nos contristat: bonum illius, videlicet potentia, aut felicitas, contristat nos non bonum, sed malum, quia tali potentia, aut felicitate mali opprimuntur: Et cum gaudemus de malo illius, gaudemus non de malo, sed de bono, quod inde consequitur, scilicet, quod castigatus respiscat. *Vexatio enim, ait Isaias, dat intellectum.* Hinc intelligitur, quo pacto, siue culpa possit quis desiderare mortem Tyranni, Turcæ, aut prædonis, vel Hæretici, nimirum desiderat, ut vel à Deo flagellatus, vel bello iusto deuictus, vel à iudice condemnatus intereat, ne persequatur bonos, & ut à malo desistat.

Tertio quaeritur, An licitum sit inimicum excludere à communibus beneficiis, cum ea communiter in alios conferuntur? Respondeo, ex his, quæ habet sanctus Thomas in secunda secunda, questione vigesima quinta, articulo nono, & Caietanus ibidem, *Gabriel item super Canonem, Missæ, lect. 76. littera C. Syluester in verbo, charitas, questione sexta. Nauarrus in Manuali capitulo decimoquarto, numero 25.* Id licitum non esse, verbi gratia, si oves communiter pro omnibus excluso inimico, peccas, quia quamuis orare, nullo præcepto cogaris; at eo ipso quo precaris pro omnibus, ne quis tuta conscientia inimicum excipere. Pari ratione si elemosynam communiter distribuas in pauperes certi cuiusdam loci, peccas si inimico pauperi illius loci elemosynam deneges. Si ad commune conuiuium inuites cognatos, vel vicinos tuos, & inimicum cognatum, vel vicinum tuum prætermittas, id non facis tuta conscientia. Hinc etiam est, ut qui salutat aliquos sibi obuios, nequeat inimico officium salutationis subtrahere. Secus est, quando inimicus relinquatur vna cum quibusdam aliis, qui inimici non sunt.

Quæres, An cum quis personæ publicæ vice, & officio fungitur, licite inimicum excludat à beneficio, quod communiter in alios confert? Distingendum est: Aut id facit, inimicum legitime, secundum iura puniundo, aut secus. Si primum, non peccat; ut si Rex, vel Princeps, vel Magistratus, siue iudex liberet à carcere, vel exilio, vel pœna capitis, vel multa pecuniaria reos, & inimicum, alioqui eandem pœnam committeret, non liberat, quia

inimicum punit, non alios: Si secundum; id licite non facit.

Quarto quaeritur, An inimicum occurrentem nobis salutare verbo, vel signo cogamur? Gabriel loco citato, ait, cogi nos vi præcepti charitatis, quia debetur saluatio omnibus occurrentibus; nisi ex tali saluatione inimicus deterior fieri probabiliter videretur. Sic ille. Respondeo, ex his etiam qua habent Caietanus, Syluester, & Nauarrus locis etiam supra citatis, non cogi nos ad id faciendum, si ex natura rei, & per se loquamur, quia saluatio est speciale benevolentiae signum, ac proinde inimico non debetur. Secus vero est, si ex accidenti loquamur, puta, si offensus inimici, vel alicuius alterius; vel si more patriæ, vel gentis, quotquot sunt sibi obuii, se inuicem saluent: tunc enim saluatio vsu communiter recepta omnibus debetur, ac proinde, nequit tuto denegari inimico. Et hoc est, quod dixit Gabriel. Quid si saluatione, inimici animum placauerimus, ita ut saluatus ille, omnem iræ, odii, & offensionis affectum deponat, eum ne tunc salutare debeamus?

Probabile videtur, quod ita sentit Gabriel loco citato, tunc ad salutandum illum charitatis præcepto compelli: quia si fratrem errantem corripere debemus, si spes adest emendationis illius, ut illum Domino lucremur: ergo ut inimicum Deo, & nobis reconciliemus, iure cogimur ad eum salutandum, siquidem spes probabilis adest lucrandi illum saluatione nostra. Item si is, qui nos offendit, & ob id tanquam inimicus reparatur à nobis, Princeps sit, vel primarius vir, cum salutare cogimur, ut ante consueueramus, alioquin enim, vel alios offenderemus.

Quinto quaeritur, An inimicum non salutantem resalutare debeamus? Reuera debemus; nam alioqui in aliorum, vel ipsius inimici maiorem offensionem incurremus, causam videlicet præbendo, vel maioris odii aduersum nos, vel maioris iræ, & vindictæ. At vero si inimicus noster fuerit longe inferioris conditionis, nimirum si seruus aut subditus ille fuerit, probabiliter credi potest non esse lethale peccatum, si Dominus, aut superior illum non resalutet: nec is rationabilem causam habet, ut maiori proinde odio, vel ira aduersus Dominum, aut superiorem moueatur.

Sexto quaeritur, An charitatis præcepto cogamur ad ostendenda inimico amoris signa, & indicia? Respondeo, communi esse sententiam ad id faciendum nos non obligari, quandoque signa sunt specialia, quamuis præparato ad id animo esse debeamus, si necesse fuerit. Ita Syluester verbo Charitas, questione quinta, & Caietanus, & Gabriel, & Nauarrus locis supra citatis. Imo contingere potest, ut ex familiari nostro sermone, cum inimico is, vel audacior, vel insolentior, ac efferator fiat, vel obstinatio ac peruiacior: & tunc, præstat illum excludere à familiari nostra consuetudine, ut Syluester ait.

Quæres, Quando nam necesse est talia specialia amoris indicia inimico exhibere? Respondeo, tunc cum alii multi offenduntur, si ista detegantur. Deinde cum inimicus grauius periclitatur vel corpore, vel animo, ubi tales amoris significationes non dantur: potest enim accidere, ut quis eo ipso graui morbo cotripistur corporis, vel animi. Item si huiusmodi specialia amoris symbola fuerint maxime vtilia, & salutaria ad lucrandum inimicum, hoc est, ad reconciliandum illum nobis, & à peccato auocandum, cogimur talia ei signa, & argumenta præbere, nimirum, ut fratrem Christo lucremur.

Ex his intelligitur, quid sit dicendum, quando aliqui in eadem domo, vel Collegio, vel vicinia commorantur, & inter eos est inimicitia contracta: tunc enim raro talia specialia signa denegari licite queunt: quia frequenter plus offensionis, vel iræ, vel odii in aliis concitatur.

Septimo quaeritur, An inimico veniam petenti reconciliari cogamur, siue pacem cum illo componere? Respondeo, tunc id facere nos debere: nam secus si fiat, procul dubio, vel maioris odii, vel iræ, vel offensionis causam dabimus. Deinde eo ipso inimicus idoneus, & legitime fa-

tis facere nobis videtur: ac proinde remittere noxam, charitatis præcepto cogimur. Hoc autem locum habet, quando debito modo veniam petit: nam si vel sic, vel frigidè, vel superbe, petenti, ei veniam dare, nos minime compellimur.

Quid si statim atque nos inimicus iniuria affectus, veniam petat? Tunc non cogimur ad ei veniam dandam, quia recentia vulnera non statim sanantur, & difficile est, ac ferre violentum, statim noxam lædenti remittere, cum adhuc sedata animi perturbatio non sit, & recens sit iniuria, & vulnus acceptum. Quin imo si maiora, & plura idè mala probabiliter timeantur oritura, veniam dare non cogimur. Hinc etiam intelligitur, quid nobis factu opus sit, cum rogamur, ut veniam inimico demus, siue ut illum nobis reconciliemus. Nam tria sunt, quæ ex inimicitia nascuntur, videlicet odium, ira, & subtractio eorum, quæ re ipsa amoris significationem habent, & ius contra inimicum agendi coram iudice, ut iniuriæ nobis illæ satisfaciatur, vel damnum datum resarciatur, & compense. Odium statim est deponendum: ira quæque, & vindictæ cupiditas abiicienda: significationes etiam amoris communes exhibendæ; at specialiales non item, nisi eo modo, quo diximus supra.

Dubiæ vero quaestionis est, An remittere quoque debeamus iniuriam nobis illatam? Et dicendum est, neminem ad id faciendum præcepto compelli, nisi is, qui nos offendit, idoneus, & debite satisfecerit, ut colligitur, ex cap. Si quis constitutus, dist. 9. & ex Glossa in cap. Apostolica, de sententia, & re iudicata in 6. & cap. Innotuit, de Maled. iure enim peti potest æstimatio iniuriæ, qua quis est affectus etiam ultra id, quod sua interest, cap. Quoniam, de Immunit. Ecclesiarum in 6. Nec itidem præcepto cogimur, damni, quod passi sumus, compensationem dimittere: nam id iure peti potest. Quæres, An dimittere debeamus penam lege taxatam? Respondeo, nos minime ad id præcepto obligari, cum is, qui nos offendit, soluendo est; secus vero, si soluendo non sit.

Octauo quaeritur, Quænam sint signa pacis, & reconciliationis inter homines: Diversa sunt pro varietate nationum: aliquando est osculum, vel amplexus, vel digitus in altum sublatus, vel mutua saluatio, vel familiare colloquium, vel epulum pro more gentis, vel patriæ.

Nono quaeritur, An qui statim offendit alium, debeat veniam petere ab eo, ut sibi ignoscat? Ratio dubitandi est, quia Christus Dominus ait: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Respondet Gabriel loco citato, vers. secundum dubium est. Si is, qui offensus est, præsens non est, nec ad eum commode patet accessus, sufficit interna animi reconciliatio. Si vero præsens est, aut commode ad eum ire potest, qui offendit, debet ab eo veniam petere. Id probat Gabriel testimonio Glossæ, & Lytæ, & Hugonis Cardinalis super ea verba Christi Domini, & consuetudine recepta: non enim Ecclesia reum absoluit, nisi satisfaciatur ei quem læsit.

Decimo quaeritur, Quid dicendum, quando duo se vicissim offenderunt: vter eorum scilicet prius alteri reconciliari debeat, aut veniam petere? Respondeo, si quidem cætera sint paria, eum, qui prius offendit, cogi ad veniam petendam: alioquin enim qui posterius offendit, si vel grauius multo offenderit, vel longe inferioris conditionis iuerit, prius debet veniam petere, ut alteri reconcilietur. Quod si dubia res est, vter prius alterum offenderit, standum est, vel confessarii, vel alterius boni viri arbitrio.

C A P. I V.

De ordine charitatis erga proximum.

Primo quaeritur, An charitatis erga proximum sit aliquis ordo tenendus? De hac quaestione Magister in tertio sentent. dist. 29. & ibi Doctores, & S. Thomas secunda secunda, q. 26. ex quo habentur, quæ sequuntur: Primum, in diligendis proximis certum quandam ordinem esse, ita ut vnum plus quam alium diligere debeamus;

quia